

NAR RAPORU / 2019

Özet:

- * Türkiye’de yaklaşık 300 bin dekar alanda nar üretimi yapılmaktadır.
- * Beş yüz bin tonu geçen nar üretiminin en fazla yapıldığı ilimiz Antalya’dır.
- * Meyve veren nar ağacı sayısı 13 milyondan fazla olup, TÜİK verilerine göre gittikçe azalmakla 2.6 milyon kadar da meyve vermeyen nar ağacı bulunmaktadır.
- * 2018 yılında 205 bin ton nar ihracatı karşılığında 114 milyon \$ ihracat geliri elde edilmiştir.
- * Nar üretimimizin yaklaşık 1/3’ü ihraç edilmektedir.
- * İthalat verileri karşılığında en fazla ithalat yapılan ülke Rusya’dır.

Nar tarih boyunca birçok kültürde bolluk ve bereket simgesi olarak kullanılmıştır. Giderek artan sağlıklı beslenme bilincinin etkisiyle insan sağlığı üzerindeki olumlu etkileri ve zengin besin değeri bilinen narın ülkemizdeki üretim ve tüketim miktarı her geçen gün artmaktadır.

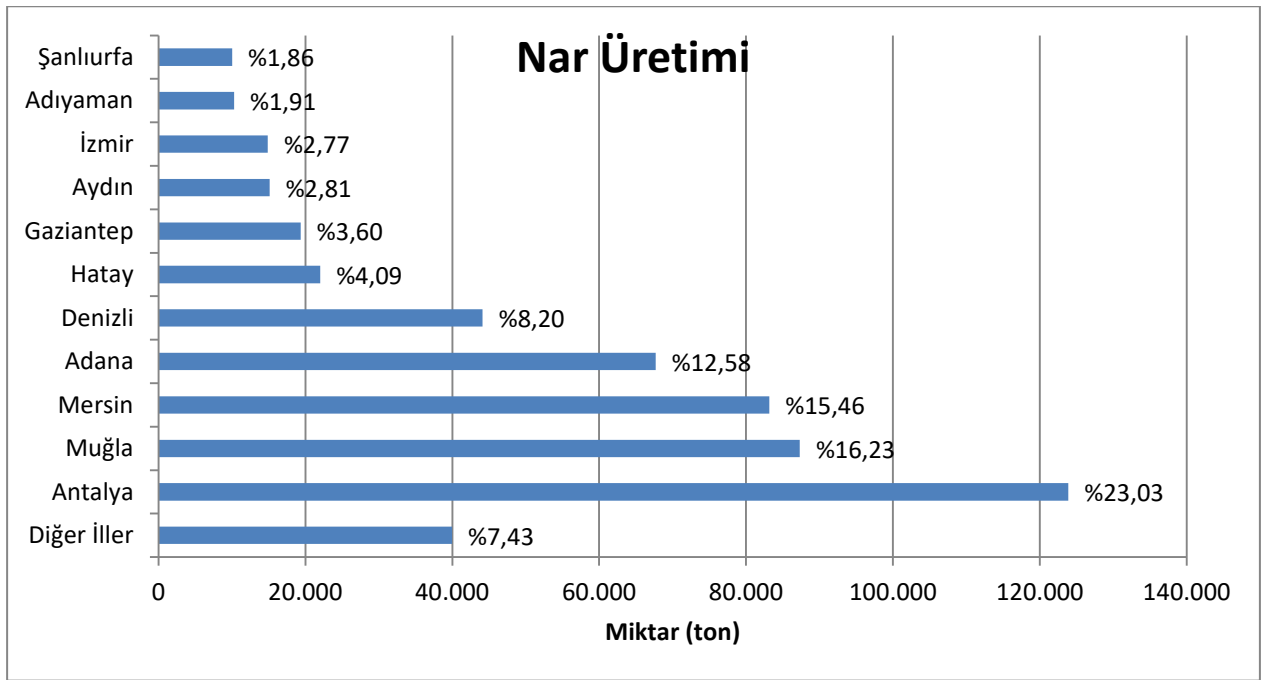
1.Nar Üretimimiz

Nar ülkemizin başta Ege ve Akdeniz bölgeleri olmak üzere birçok yöresinde yetişen bir üründür. Beş yüz bin tonu geçen nar üretiminin en fazla yapıldığı ilimiz Antalya’dır. Ülkemizde üretilen narın yaklaşık ¼’ü bu ilimizden gerçekleştirilmektedir. 2018 yılı verilerine göre Antalya’yı %16’lık payı ile Muğla ve %15’lik payı ile Mersin izlemektedir.

Çizelge-1 Nar Üretimi (Ton)

İLLER	2014		2015		2016		2017		2018	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
Antalya	108.786	27,38	107.237	24,06	111.041	23,87	113.040	22,49	123.880	23,03
Muğla	68.347	17,20	65.748	14,75	73.183	15,73	81.403	16,20	87.306	16,23
Mersin	35.015	8,81	61.919	13,89	66.595	14,32	72.152	14,36	83.159	15,46
Adana	39.740	10,00	39.715	8,91	44.861	9,64	47.698	9,49	67.688	12,58
Denizli	23.363	5,88	45.594	10,23	44.751	9,62	45.616	9,08	44.129	8,20
Hatay	22.155	5,58	20.769	4,66	20.430	4,39	27.460	5,46	22.012	4,09
Gaziantep	18.862	4,75	19.370	4,35	18.578	3,99	19.234	3,83	19.376	3,60
Aydın	16.429	4,13	17.175	3,85	14.969	3,22	15.798	3,14	15.122	2,81
İzmir	9.991	2,51	11.854	2,66	13.023	2,80	14.036	2,79	14.886	2,77
Adıyaman	4.425	1,11	5.112	1,15	7.748	1,67	9.672	1,92	10.295	1,91
Şanlıurfa	7.913	1,99	9.261	2,08	9.489	2,04	10.240	2,04	10.016	1,86
Diğer İller	42.309	10,65	41.996	9,42	40.532	8,71	46.257	9,20	39.978	7,43
Toplam	397.335	100,00	445.750	100,00	465.200	100,00	502.606	100,00	537.847	100,00

Kaynak, TÜİK

Grafik-1 İllere Göre Nar Üretimi (2018)

Türkiye’de yaklaşık 300 bin dekar alanda nar üretimi yapılmaktadır. Üretim yapılan alanların %19’u Antalya’dadır.

Çizelge-2 Nar Üretim Alanı (da)

İLLER	2014		2015		2016		2017		2018	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
Antalya	55.819	18,33	57.373	18,66	56.252	18,43	55.786	18,74	55.172	18,93
Mersin	34.658	11,38	40.621	13,21	40.741	13,34	40.538	13,62	40.725	13,97
Muğla	35.087	11,52	35.108	11,42	35.161	11,52	33.899	11,39	33.774	11,59
Denizli	29.881	9,81	26.772	8,71	26.339	8,63	25.641	8,61	24.511	8,41
Adana	21.585	7,09	21.564	7,01	21.345	6,99	18.704	6,28	18.769	6,44
Şanlıurfa	19.947	6,55	21.398	6,96	21.334	6,99	20.592	6,92	17.250	5,92
Gaziantep	17.657	5,80	17.596	5,72	17.484	5,73	17.249	5,79	17.249	5,92
Adıyaman	11.842	3,89	12.428	4,04	14.641	4,80	13.952	4,69	13.362	4,58
Hatay	12.080	3,97	12.239	3,98	12.884	4,22	13.042	4,38	13.340	4,58
Aydın	15.641	5,14	14.133	4,60	13.142	4,30	12.698	4,27	11.225	3,85
İzmir	6.947	2,28	7.018	2,28	7.294	2,39	7.349	2,47	6.993	2,40
Diğer İller	43.404	14,25	41.261	13,42	38.685	12,67	38.219	12,84	39.120	13,42
Toplam	304.548	100,00	307.511	100,00	305.302	100,00	297.669	100,00	291.490	100,00

Kaynak, TÜİK

Meyve veren nar ağacı sayısı 13 milyondan fazla olup, TÜİK verilerine göre gittikçe azalmakla 2.6 milyon kadar da meyve vermeyen nar ağacı bulunmaktadır.

Çizelge-3 Meyve Veren Nar Ağacı Sayısı (adet)

İLLER	2014		2015		2016		2017		2018	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
Antalya	2.621.543	22,30	2.675.648	20,10	2.797.054	20,18	2.668.679	19,53	2.715.451	20,00
Muğla	1.894.005	16,11	1.908.223	14,34	1.964.893	14,18	1.937.700	14,18	1.936.372	14,27
Mersin	768.006	6,53	1.327.730	9,98	1.448.740	10,45	1.445.436	10,58	1.551.146	11,43
Denizli	668.102	5,68	1.430.527	10,75	1.418.142	10,23	1.395.050	10,21	1.364.880	10,05
Adana	857.697	7,30	899.427	6,76	1.013.660	7,31	963.238	7,05	952.043	7,01
Şanlıurfa	652.642	5,55	791.282	5,94	835.301	6,03	816.596	5,98	884.909	6,52
Hatay	783.500	6,66	777.830	5,84	836.200	6,03	875.764	6,41	732.554	5,40
Gaziantep	614.583	5,23	613.778	4,61	613.878	4,43	603.583	4,42	603.583	4,45
Adıyaman	245.550	2,09	268.750	2,02	437.566	3,16	435.534	3,19	532.320	3,92
Aydın	585.112	4,98	581.318	4,37	497.756	3,59	495.920	3,63	470.275	3,46
İzmir	366.244	3,12	433.069	3,25	472.550	3,41	473.700	3,47	454.713	3,35
Diğer İller	1.699.013	14,45	1.602.741	12,04	1.523.044	10,99	1.550.360	11,35	1.375.983	159,72
Toplam	11.755.997	100,00	13.310.323	100,00	13.858.784	100,00	13.661.560	100,00	13.574.229	100,00
Meyvesiz	6.033.851	51,33	4.072.289	30,59	3.481.808	25,12	3.122.595	22,86	2.645.256	19,49

Kaynak, TÜİK

2. Nar Dış Ticaretimiz

2018 yılında 205 bin ton nar ihracatı karşılığında 114 milyon \$ ihracat geliri elde edilmiştir. En fazla ihracat yapılan ülkelere arasında Irak %33, Rusya %23'lük paya sahiptir.

Çizelge-4 Nar İhracatımız (Kg)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019*	2018%
Irak	36.800.099	59.798.757	48.890.852	67.496.978	45.446.955	32,91
Rusya	47.992.662	10.146.524	15.739.604	46.977.375	14.481.182	22,90
Almanya	10.889.638	15.385.070	13.463.418	16.778.921	3.711.079	8,18
Ukrayna	7.640.165	15.237.448	11.630.673	13.276.377	4.055.310	6,47
Belarus	3.459.483	20.200.867	17.442.896	5.724.318	1.106.495	2,79
Gürcistan	2.692.987	7.309.660	8.188.568	5.427.081	827.979	2,65
Birleşik Krallık	2.321.176	3.525.613	3.489.867	4.211.037	1.979.474	2,05
Suudi Arabistan	1.252.779	3.683.578	3.893.802	4.070.508	744.310	1,98
Hollanda	2.902.703	4.610.181	3.742.852	3.991.522	917.239	1,95
Diğer Ülkeler	31.817.025	44.174.792	37.055.541	37.144.956	12.219.105	18,11
Genel Toplam	147.768.717	184.072.490	163.538.073	205.099.073	85.489.128	100,00
Döviz Geliri (Dolar)	96.685.600	103.768.544	96.714.895	114.423.685	41.041.254	-

Kaynak, TÜİK (*Ocak-Ağustos)

Türkiye'nin nar ihracatı yanında az miktarda nar ithalatı da bulunmaktadır. 2018 yılında 900 bin \$ karşılığında 900 ton nar ithalatı yapılmıştır. Nar üretimimizin yaklaşık 1/3'ü ihraç edilmektedir.

Çizelge-5 Nar Üretim ve İhracatı

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018
Üretim (Ton)	397.335	445.750	465.200	502.606	537.847
İhracat (Ton)	137.985	147.769	184.072	163.538	205.099
İhracat/Üretim (%)	34,73	33,15	39,57	32,54	38,13

Kaynak; TÜİK

İthalat verileri karşılığında en fazla ithalat yapılan ülke Rusya'dır. İlginç olan Rusya'nın en fazla nar ihracatı yaptığımız ülkelere biri olmasıdır. 2018 yılında Rusya'ya 47 bin ton nar ihraç edilmişken, bu ülkeden 324 ton nar ithal edilmiştir.

Çizelge-6 Nar İthalatımız (Kg)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019*	2018%
Rusya	151.754	517.063	-	324.448	109.946	35,92
İtalya	25.185	48.650	20.600	81.660	62.300	9,04
Birleşik Krallık	-	-	117.611	75.280	7.555	8,33
Almanya	-	-	19.800	63.929	19.800	7,08
Peru	43.435	63.658	74.437	63.846	50.294	7,07
Bulgaristan	-	18.500	19.270	53.040	7.700	5,87
KKTC.	123.452	86.455	217.638	37.149	44.045	4,11
Polonya	-	-	-	29.597	62.859	3,28
Diğer Ülkeler	83.885	51.868	275.927	174.244	351.174	19,29
Genel Toplam	427.711	786.194	745.283	903.193	715.673	100,00
Döviz Gideri (Dolar)	373.154	700.912	780.238	901.279	713.163	-

Kaynak, TUIK (*Ocak-Ağustos)

Genel Değerlendirme

Türkiye’de nar yetiştiriciliği eski tarihlerden beri yapılırsa da meyvecilik sektöründeki gelişimi 2000 li yıllardan itibaren olmuştur. Verimli ve kaliteli bir şekilde nar yetiştiriciliğinin yapılabilmesi için seçilen bölgenin coğrafi şartlarının yetiştirmeye uygun olmasının yanında, hasat işlemleri ve depolama koşullarına da dikkat edilmesi gerekmektedir. Teknik bilginin uygulamaya yeterince aktarılamaması üründe kalite düşüklüğüne ve ihracat payının azalmasına yol açmaktadır. Mesela nar bitkisinin çekerek koparılması meyve ve dallarda zedelenmelere yol açar. Hasadı yapılan meyveler yumuşak bir şekilde kasalara bırakılmalı. Kaliks kısmının zarar görmemesine dikkat edilmelidir.

Narda hasat sonrası muhafaza oldukça önemlidir. Çünkü geniş bir dönemde ihracat imkanı olabileceği gibi, hasat dönemi dışındaki dönemlerde 2-3 katı fazla değere satılabilmektedir. Muhafaza edilecek meyveler sağlam ve zedelenmemiş olmalıdır. Hasarlı meyveler erken bozularak diğer meyvelerin zararlanmasına neden olacağı için, bu meyveler farklı amaçlarla kullanılmak üzere tasnif aşamasında ayrılmalıdır.

Nar yetiştiriciliğinin yapıldığı alanlarda düzenli bir şekilde kültürel ve bakım işlemlerin yapılması durumunda hem nar üretiminde artış hem de daha kaliteli ürün elde etme imkânı ortaya çıkacaktır.

Üretim planlaması yapılmadan, teşvikler ile sertifikalı fidan dağıtımı yeni nar bahçelerinin kurulmasına yol açmıştır. Ürün artışına paralel olarak ihracatın da artması olumlu bir gelişmedir. Türkiye’de nar üretiminin katlanarak artmasına bağlı olarak piyasalarda oluşabilecek muhtemel bir arz fazlalığı, fiyatların düşmesine ve kârlılık oranının düşmesi nedeniyle üreticileri sıkıntıya sokabilir.

Dünyada nar üretim ve tüketiminin resmi istatistikler ile ortaya konulmaması nedeniyle yeni nar bahçeleri tesisinde daha dikkatli olunmalıdır. Aksi takdirde geçmişte örneklerini çay, fındık, şekerpancarı ve pamuk yetiştiriciliğinde olduğu gibi piyasa fiyatlarının maliyetinin altına düşmesi, üreticilerin daha fazla gelir sağlayan ürünlere yönelmesine sebep olabilir.

Nar üreticilerinin başlıca sorunları; yeni kurulacak nar bahçeleri için sertifikalı fidanların temininde ortaya çıkan zorluklar, modern sulama sistemlerinin yaygınlaşmaması ve uyum şartlarına sahip olan depolamam alanlarının yetersizliğidir.

Türkiye, ihraç edilen pek çok tarım ürününde olduğu gibi narda da kalıntı problemi yaşamaktadır. Bu durum Türk tarım ürünlerinin dünyada imajını bozmaktadır. Nar zararlılarına (Akdeniz Meyve Sineği, Turunçgil Unlubiti, Portakal Güvesi, Harnup Güvesi, Ağaç Sarı Kurdu, Nar Yaprakbiti, Nar Yassıakar, Nar Beyazsineği vb.) karşı üreticiye eğitimler (kültürel-biyolojik- kimyasal müdahale yöntemleri) verilmelidir.

Nar üreticilerinin kooperatif çatısı altında birleşmesi üretimden-tüketime kadar her aşamada destek sağlayacaktır.

Dünyada nar tüketimi, sağlık açısından olumlu etkileri nedeniyle yaygınlaşmaktadır. Dünyada “Türk Narı” imajının oluşturulması için tanıtımlar yapılmalıdır.

Nardan elde edilen; nar suyu, nar ekşisi, nar reçeli gibi ürünlere “coğrafi işaret” belgesi alınarak tescillenmesi ürünün-üreticinin- tüketicinin korunmasını ve Türkiye’nin dünya nar ticaretinde önemli bir pay sahibi olmasını sağlayacaktır.

Not: Narın dünya üretimi ile ilgili FAO verilerine ulaşılamadığından, buna ilişkin bilgilere yer verilememiştir.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası